

Непийвода Вікторія Леонідівна

*студентка 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – к.ю.н., асистент Швидка В.Г.*

ОСОБЛИВОСТІ КОМПЕНСАЦІЇ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ ЯК СПОСОБУ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

З огляду на процеси, які відбуваються в Україні та її постійне прагнення до реалізації всіх основ соціальної та правової держави, важливою ознакою якої є забезпечення прав людей та громадян, зростає цікавість до одного з способів цивільно-правового захисту – компенсації моральної шкоди. Кількість позовів щодо відшкодування моральної шкоди поступово продовжує зростати, а тому перед суддями постає ряд важливих та актуальних запитань, щодо прийняття рішень в даних справах. Найбільш дискусійними з них є питання щодо того як визначити розмір відшкодування, ступінь психічної травмованості певного правопорушення і, звичайно ж відкритим залишається питання щодо визначення чи була завдана моральна шкода взагалі, враховуючи при цьому індивідуальні психологічні особливості людини. Проблема відшкодування моральної шкоди привернула увагу багатьох вчених, зокрема, С.А. Беляцкин, Л.М. Корчемна, В.С. Липицкий, В.І. Палиюк, С.П. Рабінович, Є.А. Солодко та інші, що свідчить про її актуальність.

Предметом дослідження є норми законодавства, відповідно до яких реалізується право на відшкодування моральної шкоди. Основною метою виступає загальна характеристика моральної шкоди, механізм її компенсації, а також визначення проблем щодо законодавчого закріплення норм, якими регулюється компенсація моральної шкоди.

В радянські часи не існувало поняття моральної шкоди, а тим більше механізму її застосування. В Цивільному кодексі України така норма з'явилася 6 травня 1993 року, Цивільному кодексі УРСР був доповнений ст. 440-1 «Відшкодування матеріальної (немайнової) шкоди». Лише на підставі цієї статті не можна було повністю врегулювати даний процес, а тому Пленум Верховного суду України в своїй Постанові від 31 березня 1995 року роз'яснив судам механізм застосування даної статті. Але в діючому законодавстві України не має однозначного, точного і вичерпного визначення поняття моральної шкоди [1, с. 8-13].

Одним із найбільш спірних серед науковців залишається питання, чи можливо взагалі компенсувати моральну шкоду. Дійсно втрати немайнового характеру внаслідок моральних і фізичних страждань, які визнаються моральною шкодою, не мають економічного змісту і тому їх важко і практично неможливо

виразити в грошовому еквіваленті. У даному випадку не може йти мова про реституцію, тобто про відтворення порушеного блага в той стан, у якому воно перебувало до порушення. Йдеться саме про компенсацію, під якою розуміють певне задоволення, яке б могло вважатись більш-менш достатньою винагородою потерпілому за його моральні та фізичні страждання [2, с. 14-15].

Відшкодування моральної шкоди відповідно до законодавства України має певне коло особливостей, які полягають у чіткому визначенні переліку протиправних діянь, щодо яких може виникнути питання про відшкодування нематеріальної шкоди, до них законодавець відносить:

- заподіяння каліцтва та іншого пошкодження здоров'я особи, що призвело до фізичного та психічного болю;
- протиправну поведінку фізичної особи, яка призвела до душевних страждань іншої людини;
- погіршення стану або повне знищення майна фізичної особи, що призвело до душевних переживань та страждань;
- приниження честі, гідності фізичної особи та ділової репутації фізичної і юридичної особи [3, с. 7].

Особа, право якої було порушено, часто досить високо і навіть необ'єктивно оцінює свої страждання. Тому розмір відшкодування моральної шкоди суд визначає залежно від обсягу та характеру страждань (фізичних, душевних, психічних тощо), яких зазнав позивач, залежно від характеру немайнових втрат, враховуючи можливість їх відшкодування чи компенсування та з урахуванням інших обставин. При визначенні розміру також враховуються стан здоров'я потерпілого, тяжкість вимушених змін у його житті, ступінь зниження престижу чи заплямованості ділової репутації, час та зусилля, необхідні для відновлення попереднього стану. При цьому суд має приймати рішення щодо компенсації завданої шкоди, керуючись засадами розумності, виваженості та справедливості.

На сучасному етапі розробленості даного питання в законодавстві України залишається невирішеним питання: як визначити розмір відшкодування моральної шкоди? Як показує нам практика, при визначенні розміру відшкодування, суддя отримує декілька варіантів:

- взяти за основу суму, яку пропонує позивач у позовній заяві, і прийняти рішення в справі, використовуючи принципи розумності та справедливості;
- призначити судово-психологічну експертизу;
- самостійно визначити розмір відшкодування моральної шкоди [4].

Отже, проблема відшкодування моральної шкоди і, особливо, – визначення її розміру – на даний момент є недостатньо вивчена та не повністю висвітлена в законодавстві України. Адже спостерігається відсутність єдиної концепції та

єдиних механізмів призначення відшкодування та визначення певної грошової суми за певний вид заподіяної шкоди. Тому необхідно на законодавчому рівні більш детально конкретизувати порядок визначення психічної ситуації, яка травмує особу та порушує її права, критеріїв відповідно до яких і встановлюватиметься розмір морального відшкодування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Агафонов С. Особливості відшкодування моральної шкоди за законодавством України / С. Агафонов. // Юридичний журнал «Юстиніан». – 2007. – №12. – С. 8-13.
2. Афадеєв В. Відшкодування моральної шкоди як загальний спосіб захисту цивільних прав / В. Афадеєв. // Хмельницький інститут регіонального управління і права. – 2011. – №25. – С. 14-15.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України – 2010. – № 11/461. – Ст. 7.
4. Крезуб І.О. Проблемні питання застосування законодавства України щодо відшкодування моральної шкоди в судах України [Електронний ресурс] / Ірина Олександрівна Крезуб. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.minjust.gov.ua/5947>.

Нижна Юлія Василівна

*студентка 3-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Костова Н.І.*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Право на життя є природнім та невід'ємним правом кожної людини. Своє нормативне закріплення воно знайшло як в законодавстві України, так і міжнародно-правових актах. Наприклад, у ст. 3 Загальної декларації прав людини зазначено, що кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність [2]. Стаття 27 Конституції України також закріпила невід'ємне право кожного на життя [1]. Оскільки, життя визнається найвищою соціальною цінністю, яка може бути у людини, то необхідно будь-якими способами намагатися зберегти його та уже внаслідок настання певних випадків, забезпечити відшкодування певних витрат. Найдоцільнішим способом захисту свого життя та життя своїх близьких виступає страхування.